

Research Paper

Analysis of the Semiotic Nature of Form in Public Buildings of the Second Pahlavi Period

Rana Maleki Shabilo¹, Mehrvash Kazemi Shishvan^{2*}, Akram Hosseini³, Mahdi Seyed Almasi⁴

1- Ph.D. Student in Architecture, Shabestar Branch, Islamic Azad University, Shabestar, Iran.

2- Assistant Professor of Architecture, Shabestar Branch, Islamic Azad University, Shabestar, Iran.

3- Assistant Professor, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

4 -Assistant Professor of Architecture, Osve Contemporary Institute of Higher Education, Tabriz, Iran.

*

ARTICLE INFO	Abstract
PP: 1-15 Use your device to scan and read the article online Keywords: <i>Semiotics, Architecture, Second period.</i>	In Iran, numerous researches have been conducted in the field of semantics and semiotics of the architecture of different periods, with different points of view, among which, the architecture of the second Pahlavi period is worthy of further and deeper research due to its fundamental intellectual and structural changes. In this research, relying on the theories of semiotics, while knowing more about the evolution of the architectural form in some significant works of the second Pahlavi period, an attempt will be made to identify and analyze the meanings and signs that can be interpreted in the architectural form of this period. In terms of content, this research is quantitative-qualitative, which has been done with a descriptive-analytical perspective, taking an analytical approach, with a semiotic approach and using the opinions and scientific opinions of specialists and experts in this field. The temporal domain of the research is the public buildings of the second Pahlavi period of Iran, which are selected in three separate periods after 1941 including the second Pahlavi period. The results of the research show that identifying the factors affecting the changes and developments that have occurred in the semiotic structure of contemporary architecture in Iran and explaining and investigating these causes and factors will greatly contribute to the identity of contemporary Iranian architecture. The distinguishing feature of the present research is to pay attention to the semiotic nature of the works of the second Pahlavi period in combination with the quality assessment of the studies conducted in recent years.

Citation: Maleki, R., Kazemi Shishvan, M., Hosseini, A., & SeyedAlmasi, M. (2024). Analysis of the semiotic nature of form in public buildings of the second Pahlavi period. *Geography (Regional Planning)*, 13(53), 1-15.

DOI:10.22034/jgeoq.2023.353464.3801

* **Corresponding author:** Mehrvash Kazemi Shishvan, **Email:** mmkk177@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

Semiotics is a science that deals with the understanding and analysis of signs and symbols in all forms and aspects. The external forms of buildings have always shown the unique styles of each period through the appropriate use of social, cultural and technological backgrounds. An exterior form expresses important issues such as: material properties, form-making techniques, and productivity. With the beginning of the second Pahlavi period, Iranian architecture entered a new phase. During the time of Pahlavi II, the model of modernism was widely reflected in the development of the country's cities, and the construction industry in Iran took on a modern appearance. Therefore, until that day, the influence of western architecture on Iranian architecture was limited to imitating some elements and combining different styles of European architecture with native methods of Iran. The current research seeks to know the relationship between the art of creating architectural form and the factors that create signs. In fact, this recognition and examination occurs in the context of architecture, because meaning and sign are a part of architectural form. Although in the past architecture of Iran, the part and the whole were in harmony and were created simultaneously, but the expansion of science and technology and the ever-increasing need for construction caused a divergence between these components and sometimes the architectural form went out of balance and towards staging. Mere or purely guided symbolism, the need to reunify these factors and components, this time on a wider scale. Therefore, in this research, relying on the theories of semiotics, while knowing more about the evolution of the architectural form in some significant works of the second Pahlavi period, we will try to identify and analyze the meanings and signs that can be interpreted in the architectural form of this period. The main question of the research is, what are the elements of the architectural semiotic system of Pahlavi II period and how do these elements affect the architectural identity of this period? The following assumptions have been made from the question: It seems that the contrast between

tradition and modernity has had the greatest impact on the semiotic evolution of the architecture of the second Pahlavi period in Iran. It seems that the semiotic evolution of the second Pahlavi period architecture throughout Iran was influenced by the intellectual developments of the world. Research

Methodology

In this research, in order to check the validity of the scale and content of the measurement tool (questionnaire questions) with the research variables, the face validity method was used. In the current research, referring to the qualitative method and using the interview technique, the opinion of professors and experts in the field was asked about the designed questionnaire. Finally, by applying the comments, the measuring tool of the research variables has been approved. In this research, in order to ensure the reliability of the research, two methods of Cronbach's alpha and the coefficient of inconsistency have been used to use the AHP technique. In this way, Cronbach's alpha has been measured for all research components and its value was 0.749, and therefore, because it is higher than 0.5, the overall alpha has been approved at the desired level, and then in order to ensure Pairwise comparisons and reliability of data in each of the components of the research, the inconsistency coefficient has been calculated using super decision software.

Results and Discussion

In this research, each of the selected buildings from the most important buildings of the second Pahlavi period in Iran, i.e. the buildings; 1. Bu Ali Sina Mausoleum, 2. Senate-Islamic Council Building, 3. Nader Mausoleum, 4. Kamal al-Molk Mausoleum, 5. Azerbaijan Museum, 6. Khayyam Mausoleum, 7. Shafaq Park and Cultural Center, former Yusuf Abad, 8. Central Building Sepeh Bank, Topkhaneh Square, 9. Nain Guest House, 10. Shahyad Aryamehr Tower (now Azadi), 11. Shahr Theater, 12. Harvard University Management Studies Center (now Imam Sadeq University), 13. Azadi Stadium, 14. Sharif University of Technology, 15. Contemporary Art Museum,

16. Al-Shaara Tomb Memorial, 17. Carpet Museum, 18. Niavaran Cultural Center, 19. Shiraz University and 20. Faculty of Business Administration, University of Tehran from the dimensions of form, materials, decorations, geometry and color using We have investigated the hierarchical analysis technique to determine the position of each building in the semiotic structure. Considering that in the hierarchical structure of semiotics, the symbol is at the highest level and the icon is at the lowest level, if we categorize them in a ranking spectrum, the highest score will be 4 for the symbol and the lowest score for the icon will be 1, so the average If it is close to 4, it means that component in the semiotic structure tends to the symbol level, and if it is closer to 1, it means that it is on the icon level. Between these two levels, there are two levels of profile-image with a score of 2 and profile with a score of 3, where the average of the components shows the position of each component in this structure. Based on the pairwise comparison, taking into account the geometric mean and special vector, the normal and ideal weight of each component is calculated and the results show that the form component has the highest weight and

the decoration component has the lowest weight.

Conclusion

By examining the researches and studies carried out in the semiotic field of contemporary Iranian architecture, it seems that understanding the architecture of the second Pahlavi period and the architectural identity of this period along with the changes and transformations that occurred in the heart of architecture in the transition from tradition to modernity and with the involvement of all factors Foreign in it has been the attention of architects and researchers. But the distinguishing feature of the current research is the attention to the semiotic nature of the works of the second Pahlavi period in the form of quality assessment of the studies conducted in recent years. Undoubtedly, identifying the factors affecting the changes and developments that occurred in the semiotic structure of contemporary architecture in Iran and explaining and investigating these causes and factors will greatly contribute to the identity of contemporary Iranian architecture, which needs to be paid more attention to researchers in future researches.

References

Gawlikowska, A.P. (2013). From semantics to semiotics. *Communication of Architecture. Architecturae et Artibus*, 5(1), 51-61.

<http://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwm-eta1.element.baztech-483ae8fa-bc89-4f12-b32f-d266cd438e74>.

Goharipour, H. (2019). Narratives of a lost space: A semiotic analysis of central courtyards in Iranian cinema, *Frontiers of Architectural Research*, 8(2), 164-174. <https://doi.org/10.1016/j.foar.2019.01.004>.

Hamasaleh, S. H., & Hamasalah, H. S. (2020). The role of organizational semiotics and its implications for the development of organizational architecture, *Qalaai Zanist Scientific Journal*, 5(4), 449-479. <https://doi.org/10.25212/lfu.qzj.5.4.15>.

Huang, J., & Zhou, H. J. (2020). Analysis on the Application of Architectural Semiotics in Design. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 510, 1-15, 052023.

<https://doi.org/10.1088/1755-1315/510/5/052023>.

Kumar, S. (2017). Interpreting the scales of justice: architecture, symbolism and semiotics of the Supreme Court of India. *The International Journal for the Semiotics of Law*, 30(4), 637-675. <https://ssrn.com/abstract=2993088>.

Leach, N. (Ed.). (2005). *Rethinking architecture: a reader in cultural theory*. London and New York: Taylor & Francis.

Leatherbarrow, D., & Mostafavi, M. (2005). *Surface Architecture*. New York: NY The MIT Press.

Pane, I. F., Fachrudin, H. T., Fibriasari, H. (2018). The Role of Semiotics in Reviewing Architecture, *International Conference of Science, Technology, Engineering, Environmental and Ramification Researches, ICOSTEERR*, 307-311, <https://doi.org/10.5220/0010090303070311>.

Parsaee, M., Parva, M., & Karimi, B. (2015). Space and Place Concepts Analysis

Based on Semiology Approach in Residential Architecture; the Case Study of Traditional City of Bushehr, Iran. HBRC Journal, 11(3), 368-383.

<http://dx.doi.org/10.1016/j.hbrcj.2014.07.001>

Soqiljkvvi,, D., & Risti^ aaajkvvi,, J. (2018). Semiotics and urban culture: architectural projections of structuralism in a socialist context. Social Semiotics, 28(3), 330-348.

<https://doi.org/10.1080/10350330.2017.1300084>.

مقاله پژوهشی

تحلیل ماهیت نشانه شناختی فرم در بناهای عمومی دوره پهلوی دوم در ایران

رعنا ملکی شیبیلو - دانشجوی دکتری معماری، واحد شبستر، دانشگاه آزاد اسلامی، شبستر، ایران.

مehروش کاظمی شیشوان* - استادیار گروه معماری، واحد شبستر، دانشگاه آزاد اسلامی، شبستر، ایران.

اکرم حسینی - استادیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

مهدی سیدالماسی - استادیار گروه معماری، مؤسسه آموزش عالی اسوه معاصر، تبریز، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
شماره صفحات: ۲۷۲-۲۵۰ از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید 	در ایران، پژوهش‌های متعددی در زمینه معناشناسی و نشانه شناختی معماری دوره‌های گوناگون، با دیدگاه‌های متفاوت انجام شده که در این میان، معماری دوره پهلوی دوم به دلیل تحولات فکری و ساختاری بنیادین، واجد ارزش برای پژوهش‌های بیش‌تر و عمیق‌تر است. در این پژوهش، با تکیه بر نظریات نشانه‌شناسی، ضمن شناخت بیش‌تر تحولات فرم معماری در برخی آثار شاخص دوره پهلوی دوم، تلاش خواهد شد معانی و نشانه‌های قابل تاویل در فرم معماری این دوره شناسایی و تحلیل شود. این پژوهش از نظر محتوا، کمی-کیفی است که با دیدگاه توصیفی-تحلیلی و با در پیش گرفتن نگرشی تحلیلی، با رویکردی نشانه‌شناسانه و کاربرد آرا و نظرات علمی متخصصان و صاحب‌نظران این حوزه انجام شده است. قلمرو زمانی پژوهش، بناهای عمومی دوره پهلوی دوم ایران است که در سه دوره مجزا پس از سال ۱۳۲۰ مشتمل بر دوره پهلوی دوم انتخاب شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بازشناسی عوامل موثر بر تغییرات و تحولات رخ داده در ساختار نشانه‌شناختی معماری معاصر در ایران و تبیین و بررسی این علل و عوامل، کمک بسزایی بر هویت‌شناسی معماری معاصر ایران خواهد گذاشت. وجه تمایز این پژوهش توجه به ماهیت نشانه‌شناختی آثار شاخص دوره پهلوی دوم به صورت توأم و کیفیت‌سنجی مطالعات انجام شده در سال‌های اخیر می‌باشد.

واژه‌های کلیدی:

نشانه شناختی، معماری، پهلوی دوم.

استناد: ملکی، رعنا، کاظمی شیشوان، مهروش، حسینی، اکرم و سیدالماسی، مهدی. (۱۴۰۲)، تحلیل ماهیت نشانه شناختی فرم در بناهای عمومی دوره پهلوی دوم در ایران. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، ۱۳(۵۳)، ۱-۱۵.

DOI:10.22034/jgeoq.2023.353464.3801

مقدمه

نشانه‌شناسی علمی است که به درک و تحلیل علائم و نمادها در همه فرم‌ها و جنبه‌ها می‌پردازد (ترکمن و همکاران، ۱۳۹۸). این جنبه‌ها شامل زبان گفتاری یا نوشتاری یا فرم‌های غیرزبانی مانند: علائم فیزیولوژیکی و بیولوژیکی، علائم معنایی، سیستم‌های ارزشی و کلیه فرم‌های حرکات، خلقیات، آگاهی یا عدم آگاهی هستند (فکوهی، ۱۳۸۵). نشانه‌شناسی مدرن نتیجه تحول نشانه‌شناسی سنتی است که ریشه‌های یونانی داشت و این تحول در دوران قرون وسطی رخ داد. در نتیجه، این تکامل به نشانه‌هایی که مبنای متافیزیکی دارند را به یک مبنای انسانی نزدیک ساخت. در میان تمامی نظریه‌های ارائه، نظریه‌های چارلز سندرز پیرس و فردیناند دو سوسور نقش‌های کلیدی را ایفا می‌کنند. پیرس اصطلاح «نشانه‌شناسی» را به کار برد و سوسور اصطلاح «نمادشناسی» را ابداع کرد. اومبرتو اکو استفاده از نشانه‌شناسی را به عنوان علم نشانه در علوم طبیعی و نمادشناسی را در علوم انسانی پیشنهاد کرد (Parsaee et al, 2015). فرم‌های بیرونی ساختمان‌ها همواره از راه استفاده مناسب از پیشینه‌های اجتماعی، فرهنگی و فناوری، سبک‌های منحصر به فرد هر دوره را نشان داده‌اند. یک فرم بیرونی موضوعاتی مهم مانند: خصوصیات مواد، روش‌های ایجاد فرم و بهره‌وری را بیان می‌کند (Leatherbarrow & Mostafavi, 2005). امروزه تصاویر بی‌شماری با استفاده از رسانه‌های نوظهور، فناوری پیشرفته مربوط به ساخت فرم و مصالح جدید در فرم‌های معماری به کار گرفته می‌شوند. فن‌آوری‌های شبیه‌سازی و طراحی دیجیتال فعلی امکان تحلیل مؤثر، شبیه‌سازی، ساخت و مونتاژ تصاویر معماری که به صورت مجازی ساخته شده‌اند را فراهم می‌آورند (شعاریان ستاری و همکاران، ۱۴۰۰). قابل توجه است که این فناوری اطلاعات واحد مصالح را بازسازی می‌کند و سپس خصوصیات فردی و هویت هر ماده را برای شبیه‌سازی یک تصویر حذف می‌کند (دهواری و همکاران، ۱۴۰۰). بنابراین، اثر مطلوب فرم با استفاده از تصاویر مجازی حاصل می‌شود (صابونچی و همکاران، ۱۳۹۹).

با شروع دوره پهلوی دوم، معماری ایران وارد مرحله تازه‌ای گردید. در زمان پهلوی دوم، الگوی مدرنیسم در توسعه شهرهای کشور بازتابی وسیع یافت و صنعت ساختمان در ایران ظاهری مدرن گرفت. لذا اگر تا آن روز تأثیر معماری غرب بر معماری ایران در حد تقلید از برخی عناصر و با ترکیب‌های سبک‌های گوناگون معماری اروپایی با روش‌های بومی ایران بود (نصر، ۱۳۸۳).

این پژوهش در پی شناخت رابطه‌ای است که میان هنر خلق فرم معماری و عوامل به وجود آورنده نشانه‌ها است. در واقع این شناخت و بررسی در متن معماری رخ می‌دهد زیرا معنا و نشانه جزئی از فرم معماری هستند. هرچند در معماری گذشته ایران، جزء و کل هم‌صدا بوده و همگام باهم به وجود می‌آمدند، اما گسترش علم و فن و نیاز روزافزون به ساخت باعث شد که میان این اجزاء واگرایی پیش آمده و گاهی هم فرم معماری از حالت متعادل خارج شده و به سوی صحنه‌پردازی صرف یا نشانه‌گرایی محض هدایت شده، لزوم وحدت دوباره این عوامل و اجزاء، این بار در مقیاسی گسترده‌تر مطرح می‌شود. بنابراین، در این پژوهش، با تکیه بر نظریات نشانه‌شناسی، ضمن شناخت بیش‌تر تحولات فرم معماری در برخی آثار شاخص دوره پهلوی دوم، تلاش خواهد شد معانی و نشانه‌های قابل تاویل در فرم معماری این دوره شناسایی و تحلیل شود. سوال اصلی پژوهش این است که نظام نشانه شناختی معماری دوره پهلوی دوم از چه عناصری تشکیل شده است و نحوه تأثیرگذاری این عناصر بر هویت معماری این دوره چگونه است؟ از سوال مطرح شده فرضیات زیر شکل گرفته است:

به نظر می‌رسد تقابل سنت و مدرنیته بیش‌ترین تأثیر بر تحول نشانه‌شناختی معماری دوره پهلوی دوم در ایران را داشته است. به نظر می‌رسد تحول نشانه شناختی معماری دوره پهلوی دوم در سراسر ایران، تحت تأثیر تحولات فکری جهان رخ داده است. این پژوهش از نظر محتوا، کمی-کیفی است که با دیدگاه توصیفی-تحلیلی و با در پیش گرفتن نگرشی تحلیلی، با رویکردی نشانه‌شناسانه و کاربرد آرا و نظرات علمی متخصصان و صاحب‌نظران این حوزه انجام شده است. قلمرو زمانی پژوهش، بناهای عمومی دوره پهلوی دوم ایران است که در سه دوره مجزا پس از سال ۱۳۲۰ خورشیدی مشتمل بر دوره پهلوی دوم انتخاب شده است. از این حیث متون مرتبط با موضوع نشانه‌شناسی معماری در جهان را به عنوان منبع اصلی و متون مرتبط با بررسی‌های معماری معاصر ایران را به عنوان منابع وابسته مورد کاوش قرار داده است. از میان این بناها، مواردی به انتخاب پژوهش‌گر انتخاب شده و به عنوان مطالعه موردی (چند موردی) مورد بررسی قرار گرفته‌اند. انتخاب نمونه‌های این پژوهش بر اساس روش

نمونه‌گیری طبقه‌ای انجام گرفته است. بدین ترتیب که ابتدا فهرستی از آثار معماری دوره پهلوی دوم تهیه گردیده، سپس در بررسی وضع کنونی آن‌ها به لحاظ عدم اعمال تغییرات در ساختار حفظ شرایط پیشین بناها و نیز با در نظر داشتن ویژگی‌های در خور تأمل، بناهای مورد مطالعه انتخاب شده‌اند. در جدول شماره ۱ کاربری و سال ساخت هر کدام از بناهای انتخابی آورده شده است.

جدول ۱. بناهای انتخابی دوره پهلوی دوم.

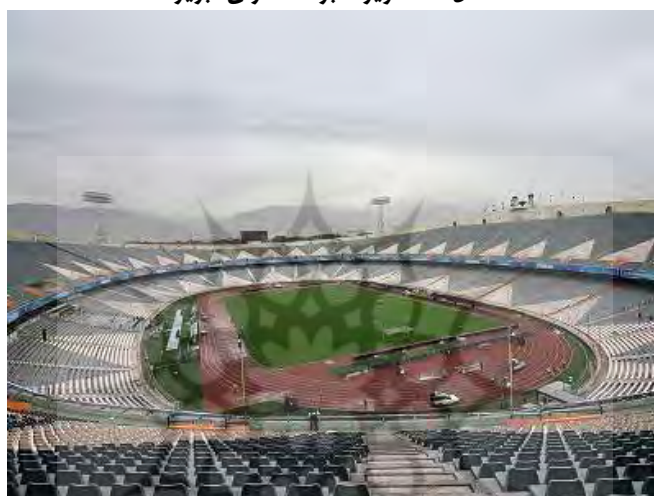
سال ساخت				نام بنا	کاربری
۱۳۵۹- ۱۳۵۱	۱۳۵۰- ۱۳۴۱	۱۳۴۰- ۱۳۳۱	۱۳۳۰- ۱۳۲۰		
			۱۳۲۸	آرامگاه بوعلی سینا	آرامگاه
		۱۳۳۲		آرامگاه نادر	
		۱۳۳۵		آرامگاه کمال‌الملک	
		۱۳۳۸		آرامگاه خیام	
۱۳۵۵				یادمان مقبره الشعرا	
		۱۳۳۶		موزه آذربایجان	فرهنگی
		۱۳۴۰		موزه فرش	
	۱۳۴۵			پارک و فرهنگسرای شفق، یوسف آباد سابق	
	۱۳۴۶			موزه هنرهای معاصر	
	۱۳۴۹			فرهنگسرای نیاوران	
۱۳۵۱				تئاتر شهر	آموزشی
	۱۳۴۹			مرکز مطالعات مدیریت دانشگاه هاروارد (دانشگاه امام صادق فعلی)	
۱۳۵۳				دانشگاه شیراز	
۱۳۵۴				دانشگاه صنعتی شریف	
۱۳۵۹				دانشکده مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران	
			۱۳۲۸	ساختمان مجلس سنا-شورای اسلامی	اداری
	۱۳۴۵			ساختمان مرکزی بانک سپه، میدان توپخانه	
	۱۳۵۰			مهمانسرای نائین	اقامتی
	۱۳۴۶			برج شهید آریامهر (آزادی فعلی)	یادمان، نگارخانه، موزه
	۱۳۴۹			ورزشگاه آزادی	ورزشگاه

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

در اینجا برخی از تصاویر بناهای مورد بررسی آورده شده است.

شکل ۱. تصویر مقبره الشعرای تبریز

شکل ۲. ورزشگاه آزادی تهران

شکل ۳. برج آزادی تهران

شکل ۴. دانشگاه شیراز

شکل ۵. بانک سپه

پیشینه پژوهش

اغلب مطالعات و پژوهش‌های صورت گرفته پیرامون مباحث مشترک نشانه‌شناسی و معماری در قالب معرفی انواع نشانه‌ها و مفهوم سازی آن‌ها به واسطه نمونه‌های معماری موجود بوده است (نقره کار، ۱۳۸۸). در بسیاری از مطالعات نشانه‌شناسی به وفور ملاحظه شده است که نشانه با نماد یکی دانسته شده است. همچنین، به دلیل عدم تفکیک و تمییز شفاف بین نمایه و نمادها در حوزه معماری، تناقض‌هایی در معرفی مثال‌های معماری از دیدگاه نشانه‌شناسی دیده می‌شود.

برنجی و همکاران، (۱۴۰۰)، نشانه‌شناسی به عنوان چارچوبی برای خوانش و نگارش منظر، علم نشانه‌شناسی نوین در عرصه‌های گوناگونی از علوم، دریچه‌های جدیدی باز کرده و فرایند تحلیل را در شاخه‌های گوناگون با ارائه الگوهایی بسط داده است. به نظر می‌رسد نشانه‌شناسی می‌تواند چارچوبی در اختیار معماران منظر قرار دهد.

سخت‌اوت دوست و البرزی، (۱۳۹۸)، در بررسی بازتاب نقش نشانه‌شناسی در فرآیند گذر از فضا به مکان در مجموعه تاریخی سعدالسلطنه قزوین، نتیجه پژوهش ابتدا بیانگر اهمیت نقش نشان‌شناسی در یافتن مؤلفه‌های ارتق‌آهنده فضا به مکان (همچون توجه به زمینه و انطباق با محیط، معنامندی، ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی، هویت و ماندگاری فضا، خاطره‌انگیزی) و سپس بررسی و تحقق این موارد در روابط و نسبت‌های گوناگون میان فرد و مکان از منظر توجه به نشانه‌شناسی ادراکات، حافظه تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و ذهنیت مخاطب است.

رضوی‌نیا، (۱۳۹۷)، در بررسی نشانه‌شناختی مکتب اصفهان در شهرسازی و معماری، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در عصر صفوی که عصر اعتلای معماری ایران به شمار می‌آید، شیوه اصفهانی، محمل بسیاری از تحولات و نوآوری‌ها در معماری ایرانی گشته است. در این دوران آثار بی‌شمار معماری ساخته شده در قالب مجموعه‌ها و تک بناها، هریک واجد ارزش‌هایی به لحاظ طرح معماری، تزئینات و غیره است و انطباق بسیاری میان معماری و شهرسازی این عصر برقرار است به گونه‌ای که شهر و بنا در ادراکی پیوسته قرار می‌گیرند.

سقاوت دوست و البرزی، (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان، تأملی بر نشانه‌شناسی فضاهای ورودی خانه‌های دوره قاجار شهر قزوین از دیدگاه فردینان دو سوسور، چارلز سندرس پیرس و امبرتو اکو، نتیجه پژوهش ضمن بررسی علل عملکردی و مفهومی عناصر فضای ورودی از منظر نشانه‌شناسانه، تأثیرگذارترین عامل در بررسی نشانه‌ها را در ارجاع به مؤلفه‌های ذهنی و مفهومی دانسته که در قالب ساختارهای فرهنگی، اجتماعی مذهبی و رفتاری با در نظر داشتن ویژگی‌های کالبدی در نهایت، به ایجاد فرمی معنادار منجر شده است.

امیری خوشکار و ندانی، (۱۳۹۵)، بررسی مفهوم شناختی نشانه و رمزگان در معماری و شهرسازی با تأکید بر معماری و شهر اسلامی، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که رمزگان‌های منطقی در شهر اسلامی به واسطه همگرایی با عوامل طبیعی، از جمله موقعیت استقرار در طبیعت و سیر تحول کالبدی شهر در گذر زمان (انتظام ساختار فضایی شهر، استخوان‌بندی شهر، فضاهای شهری، گونه‌شناسی ابنیه، تصویر ذهنی از شهر) مشخص می‌شود. و مفاهیمی از نوع دلالت‌گری دیداری، تاویل‌پذیری و هرمنوتیک، متدولوژی بیان و طراحی که از پیامدهای نشانه‌شناسی در عرصه‌های گوناگون هنری هستند، در شناخت صورت مسئله‌های معماری و ارائه تبیینی روشنگرانه از آنها تأثیری بسزا دارد که در عناصر معماری مانند در، قوس، ایوان، نقوش اسلیمی و مناره و گنبد و محراب خود را نشان می‌دهد.

قبری و همکاران، (۱۳۹۵)، نشانه‌شناسی محتوا و زمینه‌های مؤثر بر دیوارنگاری و تزئینات دوره زندیه با تأکید بر درو نمایه‌های هنر قومی، نتایج حاصل ضمن رمزگشایی تزئینات دوره زندیه بیانگر این مطلب است که هنر قومی واجد انگیزه‌های متعالی حیات و مراتبی از خلق دنیایی تجربیدی (انتزاعی) است که با تلفیق روح کارکردگرا و عدم وجود هرگونه نگاه کارکردی و محافظ‌هکارانه صرف را در محتوای هنر و معماری دوره زندیه تأیید و مشخص می‌کند. «ساده سازی حاصل از انتزاع مفاهیم» در کنار «کارکردگرایی اندیشه ورزانه هنر قومی» با رویکرد «طبیعت‌تگرایی و طبیعت‌نگاری» مهم‌ترین ویژگی دیوارنگاری‌ها و تزئینات بناهای این دوره است. این ویژگی سبب ایجاد تنوع گسترده و حضور قوی دیوارنگاره‌هایی با نقوش انتزاعی و چکیده‌نگاری انواع لچک-ترنج و قاب بندی‌هایی با مضمون نقوش طبیعت چون گیاهان و پرندگان ماهیت هنر و معماری این دوره را به خصوص در بناهای منسوب به حکومت ارگ، دیوان خانه، عمارت هفت تنان و کلاه فرنگی به عنوان بهترین محل برای نشر و نمود نقش‌مایه‌های نوین شکل داده است.

Hamasaleh & Hamasalah, (2020)، در مطالعه نقش نشانه‌شناسی سازمانی و پیامدهای آن در توسعه معماری سازمانی، به نتایج متعددی دست یافت که مهمترین آنها تأثیر نشانه‌شناسی سازمانی با استانداردهای آن در توسعه معماری سازمانی مدیریت تضمین کیفیت دانشگاه سلیمانی و واحدهای دانشکده‌های آن است. بر این اساس، پژوهشگران مجموعه‌ای از پیشنهادات منطبق با این نتیجه‌گیری را به منظور بهره‌مندی دانشگاه مورد پژوهش از آنها ارائه کردند که مهمترین آنها لزوم تمرکز بر استانداردهای اساسی در نشانه‌شناسی سازمانی است که به طور مستقیم و قابل توجهی بر ایجاد ارزش افزوده در دانشگاه از نظر معماری سازمانی است. Stojiljković & Rittić I rajkvvić (8888)؛ در نشانه‌شناسی و فرهنگ شهری: پیش‌بینی‌های معماری ساختارگرایی در زمینه سوسیالیستی، به نقش و اهمیت نشانه‌شناسی در فرهنگ شهری پرداخته‌اند. Kumar (2017)، در پژوهشی با عنوان، تفسیر مقیاس عدالت: معماری، نمادگرایی و نشانه‌شناسی دادگاه عالی هند، به بررسی اهمیت سمبل و نشانه‌شناسی در تاریخ هنر و معماری در هند می‌پردازد.

نشانه شناسی

نشانه شناسی مطالعه نشانه‌ها و فرآیندهای تأویلی آن‌ها را شامل می‌شود. سوسور در تعریف نشانه شناسی می‌گوید، نشانه شناسی برای ما مشخص می‌سازد که نشانه از چه تشکیل شده و چه قوانینی بر آن‌ها حاکم است. از آن جا که این دانش هنوز به وجود نیامده است، نمی‌توان گفت که چه خواهد بود، ولی چون حق وجود دارد، جایگاهش از پیش تعیین شده است (سجودی، ۱۳۸۷). زبان‌شناسی تنها بخشی از این دانش عمومی است (سجودی، ۱۳۸۳). باتوجه به وسعت دامنه نشانه شناسی که علم مربوط به همه نظام های نشانه ای است، تنها زمانی می‌توان برخوردی آموزشی با آن داشت که این نظام‌ها به طور تجربی شکل گرفته و تحلیل شوند (ماجدی و سعیده زرآبادی، ۱۳۸۹).

رویکرد نشانه‌شناختی به فرم

بیان فرم نشان‌دهنده میل به شکل دادن بازنمایی‌های جغرافیایی و فرهنگی آداب و رسوم هر دوره است. سبک بین‌الملل، که نمایانگر معماری مدرن است، دیوارهای سفید و قسمت‌های تکراری را به عنوان بیان فرم اصلی در خود گنجانیده است. دیوارهای سفید نمادی از خلوص و دیوار یکنواخت (یعنی تکراری) نمایانگر تولید انبوه بود که توسط انقلاب صنعتی تسهیل شده است. مشکلات نمادگرایی در معماری مدرن ناشی از تمایل بیش از حد به خلوص، که منجر به عدم نمایش مناسب ترجیحات اجتماعی و پیشرفت فن‌آوری شده است، بوده‌اند. این تعارض بین تولید و بازنمایی برای فناوری تولید انبوه ذاتی است (Gawlikowska, 2013). در نتیجه توسعه فناوری در اواخر قرن بیستم، پارادایم جدیدی ظاهر شد که در آن تصاویر و تبلیغات رسانه‌ای پیشرفته، پدیده‌های جدید طراحی‌های مصنوعی و مجازی را بر روی فرم‌های معماری برانگیختند. فرم‌های معماری معاصر هم اکنون پوشیده از تصاویری هستند که تحریک حسی را برمی‌انگیزند که ویژگی عصر مدرن فناوری اطلاعات، فرهنگ مصرف‌گرا و استفاده گسترده از رسانه‌های عمومی و اجتماعی است (Leach, 2005).

نشانه شناسی در معماری توانایی انتقال معنا از راه فضا سازی از جمله مواردی است که سبب به رسمیت شناختن ارتباط نشانه‌شناسی و معماری شده است (Goharipour, 2019). در چارچوب نشانه‌شناسی معنای یک نشانه بر اساس فعالیت آن تأیید نمی‌شود بلکه در زمینه فرهنگی و در قلمرو رفتار اجتماعی مشخص می‌شود (Huang & Zhou, 2020). به بیانی دیگر نشانه‌شناسی با تفسیر بیان حاصل از فرم‌های معماری، تدوین و دسته‌بندی کردن آن‌ها و تبدیل هر عنصر به یک ابزار ارتباطی، می‌تواند به معنایی در ارتباط با اثر معماری دست یابد (Pane et al, 2020).

نشانه‌ها در معماری به چهار دسته اصلی تقسیم شده است. حوزه شمول و نمود هر یک از انواع نشانه به تفکیک مشخص و مرز دقیق نماد در معماری از دیگر نشانه‌ها معین شده و چگونگی رابطه دال و مدلول در هر یک از زیر دسته بندی‌ها بیان و مثال‌های ملموسی جهت درک بهتر این تقسیم‌بندی ارائه شد. استعاره نیز در دسته بندی جدید لحاظ شد و انواع آن در زیرشاخه‌های مربوط به خود قرار داده شد (شجاعی و متین، ۱۳۹۸). (جدول ۲).

جدول ۲. نشانه شناسی در معماری (شجاعی و متین، ۱۳۹۸)

نشانه‌شناسی	بعد ظاهری/معنایی	شاخصه بارز	نوع دلالت	نوع	حوزه	مثال‌های	اهمیت
در معماری		بین دال و مدلول	دلالت	شمول و نمود	موردی	سلسله مراتبی	
شمالی	تصویر یا ایماژ (Image)	بعد ظاهری (Syntactic Aspect)	رابطه تشابه (شباهت تصویری)	صریح	جزئیات در معماری	نقوش تزئینی معماری	
	نمودارها	بعد معنایی (Semantic)	رابطه قیاسی	صریح	ابزارهای معرفی	ماکت‌های معماری، نقشه	

(Diagram)	Aspect)	معماری	شهرها
استعاره محسوس (Tangible Metaphor)	بعد معنایی (Semantic Aspect)	شباهت صوری صریح بدون نیاز به تأویل	صریح معماری پاسخگو به عملکرد و ادراک (۲) فروشگاه مرغ و جوجه فروشی، شبیه اردک
نمایه-شمایل (Icon-Index)	استعاره نامحسوس (Intangible Metaphor)	رابطه شباهت مبتنی بر استعاره	ضمینی صوری نسبتا صحیح
نمایه (Index)	استعاره ترکیبی (Combinatorial Metaphor)	بین مؤلفه‌های دو وجه رابطه استعاری	ضمینی شباهت غیر صریح همراه با تأویل
نماد (Symbol)	با واسطه	رابطه قراردادی	معماری پاسخگو به نیاز ادراکی
بی واسطه (آیه نگری)	بعد معنایی	دال-مدلول	ضمینی مساجد

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش به منظور بررسی روایی که مقیاس و محتوای ابزار سنجش (سؤالات پرسش‌نامه) با متغیرهای پژوهش نشان می‌دهد از شیوه‌ی روایی صوری (Face Validity) استفاده شده است. در این پژوهش با استناد به روش کیفی و با استفاده از روش مصاحبه، نظر اساتید و متخصصین حوزه، درباره‌ی پرسش‌نامه طراحی شده پرسیده شد. در نهایت با اعمال نظرات، ابزار سنجش متغیرهای پژوهش مورد تأیید قرار گرفته است. در این پژوهش به منظور اطمینان از پایایی پژوهش از دو روش آلفای کرونباخ و ضریب ناسازگاری به جهت استفاده از روش AHP استفاده شده است. بدین صورت که در ابتدا آلفای کرونباخ برای مجموع مؤلفه‌های پژوهش اندازه گیری شده است که مقدار آن ۰/۷۴۹ بوده است و لذا به جهت بالاتر بودن از ۰/۵، آلفای کلی در سطح مطلوب مورد تأیید قرار گرفته است و سپس به منظور اطمینان از مقایسات زوجی و پایایی داده‌ها در هریک از مؤلفه‌های پژوهش، ضریب ناسازگاری با استفاده از نرم افزار super decision محاسبه شده است که نتایج آن در جدول زیر منعکس شده است. با توجه به کوچکتر بودن ضریب ناسازگاری‌های محاسبه شده از مقدار یک، پایایی داده‌ها برقرار است

جدول ۳. سنجش پایایی داده‌های پژوهش

پایایی داده‌ها به تفکیک متغیرها	پایایی کل
مؤلفه‌ها	ضریب ناسازگاری
آیتم‌ها	آلفای کرونباخ

فرم	۰/۰۲۸۱۸	۶	۰/۷۴۹
مصالح	۰/۰۰۶۹۴		
تزئینات	۰/۰۴۰۵۲		
هندسه	۰/۰۴۸۲۶		
رنگ	۰/۰۶۵۱۸		

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

همان‌گونه که در جدول ۳ ثبت شده است، با توجه به کوچک‌تر بودن ضریب ناسازگاری‌های محاسبه شده از مقدار یک، پایایی داده‌ها برقرار است.

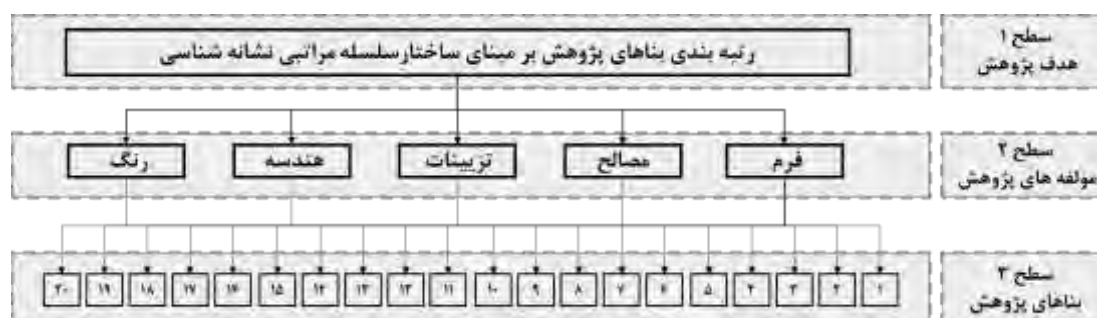
در این پژوهش هر یک از بناهای انتخابی از مهم‌ترین بناهای دوره پهلوی دوم در ایران یعنی بناهای؛ ۱. آرامگاه بوعلی سینا، ۲. ساختمان مجلس سنا-شورای اسلامی، ۳. آرامگاه نادر، ۴. آرامگاه کمال‌الملک، ۵. موزه آذربایجان، ۶. آرامگاه خیام، ۷. پارک و فرهنگسرای شفق، یوسف آباد سابق، ۸. ساختمان مرکزی بانک سپه، میدان توپخانه، ۹. مهمانسرای نائین، ۱۰. برج شهید آریامهر (آزادی فعلی)، ۱۱. تئاتر شهر، ۱۲. مرکز مطالعات مدیریت دانشگاه هاروارد (دانشگاه امام‌صادق فعلی)، ۱۳. ورزشگاه آزادی، ۱۴. دانشگاه صنعتی شریف، ۱۵. موزه هنرهای معاصر، ۱۶. یادمان مقبره الشعراء، ۱۷. موزه فرش، ۱۸. فرهنگسرای نیاوران، ۱۹. دانشگاه شیراز و ۲۰. دانشکده مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران را از بعد مؤلفه‌های فرم، مصالح، تزئینات، هندسه و رنگ با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی مورد بررسی قرار داده‌ایم تا جایگاه هریک از بناها در ساختار نشانه‌شناسی تعیین شود.

تحلیل سلسله مراتبی AHP و رتبه‌بندی بناهای پژوهش در ساختار سلسله مراتبی نشانه‌شناسی

همانطور که در فصل روش پژوهش اشاره شده است، فرایند تحلیل سلسله مراتبی AHP از ترکیب چهار مرحله اصلی به وجود می‌آید، تلاش شده است تا در این ادامه تحلیل داده‌ها نیز بر مبنای مراحل این مدل تنظیم شود.

ترسیم ساختار سلسله مراتبی: به منظور ترسیم مدل، سه خوشه یا سه سطح در نظر گرفته شده است. خوشه اول یا سطح اول اشاره به هدف غایی ما از پژوهش دارد با توجه به اینکه بنا داریم در نهایت بناهای پژوهش را مورد ارزیابی قرار دهیم تا دریابیم هریک از این بناها در ساختار سلسله مراتبی نشانه‌شناسی یعنی شمایل، نمایه-شمایل، نمایه و نماد چگونه قابل رتبه‌بندی هستند، این هدف را در خوشه‌ی اول لحاظ می‌کنیم. در خوشه یا سطح دوم مؤلفه‌های در نظر گرفته شده در پژوهش برای سنجش نمونه پژوهش را مدنظر قرار می‌دهیم. از آنجا که بنا داریم هریک از بناهای انتخابی پژوهش را از بعد فرم، مصالح، تزئینات، هندسه و رنگ مورد بررسی قرار دهیم، این ابعاد را به عنوان مؤلفه‌ها یا معیارهای سنجش در مرتبه دوم قرار می‌دهیم و در نهایت، در سطح سوم یا خوشه‌ی سوم بناهای نمونه‌ی پژوهش قرار می‌گیرند.

همانطور که در شکل ۶ بصورت نموداری نمایش داده شده است ساختار سلسله مراتبی مدل بر مبنای هدف، مؤلفه‌ها و بناهای نمونه پژوهش ترسیم شده است. تنها به جهت خلاصه‌سازی مدل به جای نام هریک از فضاها؛ شماره‌ی آن فضا به عنوان کد هرفضا در نظر گرفته شده است.

شکل ۶. ساختار سلسله مراتبی پژوهش (مدل تحلیلی در روش AHP). (منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

مقایسات زوجی: در مرحله دوم لازم است سطوح گوناگون مدل با یکدیگر به صورت دو به دو مقایسه شوند، اما با توجه به اینکه اطلاعات حاصل از پرسشنامه بر مبنای سطوح گوناگون نشانه شناسی و در سطح رتبه‌ای جمع آوری شده است لازم است که نتایج تبدیل به سطح قابل بررسی در مدل AHP شود. این تبدیل حاصل برآورد میانگین و تفاضل میانگین هریک از زوجها از یکدیگر، ضرب در اختلاف بین بیشترین امتیاز و کمترین امتیاز در مدل AHP و در نهایت تقسیم نتیجه به دست آمده بر اختلاف میان بیشترین میانگین از کمترین میانگین در هر مؤلفه می‌باشد.

الف) مقایسه زوجی مؤلفه‌های پژوهش

در فرایند مقایسه زوجی مؤلفه‌ها، از آنجا که در گام نخست لازم است میانگین هریک از مؤلفه‌ها برآورد گردد، میانگین محاسبه شده و نتایج برآورد میانگین برای هریک از مؤلفه‌ها در جدول ۴ بیان گردیده است. با توجه به اینکه در ساختار سلسله مراتبی نشانه شناسی نماد در بالاترین سطح و شمایل در پایین ترین سطح قرار دارد چنانچه آن‌ها را در یک طیف رتبه‌ای دسته بندی کنیم بالاترین امتیاز ۴ برای نماد و پایین ترین امتیاز برای شمایل یعنی یک خواهد بود لذا هرچه میانگین نزدیک به ۴ باشد یعنی آن مؤلفه در ساختار نشانه شناسی متمایل به سطح نماد است و هرچه متمایل به یک باشد یعنی در سطح شمایل قرار دارد. میان این دو سطح دو سطح نمایه - شمایل با امتیاز ۲ و نمایه با امتیاز ۳ قرار دارد که میانگین مؤلفه‌ها جایگاه هریک از مؤلفه‌ها را در این ساختار نشان می‌دهد.

جدول ۴- محاسبه میانگین مؤلفه‌های پژوهش.

مؤلفه‌های پژوهش	تعداد	حد پایین	حد بالا	میانگین	انحراف از استاندارد
فرم	۶۰۰	۱	۴	۳/۱۸	۰/۸۰۸
مصالح	۶۰۰	۱	۴	۲/۹۵	۰/۷۹۴
تزئینات	۶۰۰	۱	۴	۱/۶۶	۱/۰۵۳
هندسه	۶۰۰	۱	۴	۳/۰۳	۰/۸۷۰
رنگ	۶۰۰	۱	۴	۲/۹۹	۰/۹۹۷

حال به منظور تبدیل نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها لازم است در مقایسه‌ی زوجی اختلاف میانگین هریک از زوجها از یکدیگر محاسبه شود و سپس در گام بعدی نتیجه به دست آمده در اختلاف بین بالاترین امتیاز و کمترین امتیاز در مدل AHP که برابر با ۸ خواهد بود ضرب گردد و در نهایت در مرحله‌ی پایانی، نتیجه حاصل شده تقسیم بر اختلاف بیشترین میانگین از کمترین میانگین در بین مؤلفه‌ها شود. که در اینجا میانگین مؤلفه‌ی فرم با رقم ۳/۱۸ به عنوان بیشترین میانگین و میانگین مؤلفه تزئینات با رقم ۱/۶۶ به عنوان کمترین میانگین مدنظر قرار می‌گیرد که اختلاف این دو برابر با ۱/۵۱۵ خواهد بود. روند تبدیل داده‌ها برای فراهم شدن امکان مقایسه زوجی بین داده‌ها در جدول ۵ منعکس شده است.

جدول ۵. مقایسه زوجی مؤلفه‌های پژوهش.

مقایسه زوجی مؤلفه‌های پژوهش	اختلاف میانگین	اختلاف میانگین*۸	امتیاز ارجحیت یا اهمیت	مقایسه زوجی مؤلفه‌های پژوهش
فرم	۰/۲۳۱۷	۱/۸۵۳۳	۱/۲۳۳۳	مصالح
فرم	۱/۵۱۵۰	۱۲/۱۲	۸	تزئینات
فرم	۰/۱۴۳۳	۱/۱۴۶۷	۰/۷۵۶۹	هندسه
فرم	۰/۱۹	۱/۵۲	۱/۰۰۳۳	رنگ
مصالح	۱/۲۸۳۳	۱۰/۲۶۶۷	۶/۷۷۶۷	تزئینات
مصالح	۰/۰۸۸۳	۰/۷۰۶۷	۰/۴۶۶۴	هندسه

مصلح	-۰/۰۴۱۷	-۰/۳۳۳۳	-۰/۲۲	رنگ
تزئینات	-۱/۳۷۱۷	-۱۰/۹۷۳۳	-۷/۲۴۳۱	هندسه
تزئینات	-۱/۳۲۵۰	-۱۰/۶	-۶/۹۹۶۷	رنگ
هندسه	۰/۰۴۶۷	۰/۳۷۳۳	۰/۲۴۶۴	رنگ

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

همانطور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، امتیاز ارجحیت یا اهمیت مؤلفه‌ها نسبت به یکدیگر به صورت اعشاری است، این درحالی است که امتیازات نهایی در روش AHP به صورت عدد صحیح است لذا، لازم است که این امتیازات برای تبدیل به امتیاز نهایی گرد شوند. همچنین، منفی بودن برخی امتیازات نشان از برتری مؤلفه دوم نسبت به مؤلفه اول دارد و از این رو جهت پیکان در مدل به سمت مؤلفه‌ای است که امتیاز آن مثبت باشد. مقایسه‌ی زوجی بین مؤلفه‌ها با توجه به امتیازهای به دست آمده در جدول ۶ ثبت شده است.

جدول ۶. مقایسه زوجی مؤلفه‌های پنجگانه پژوهش بر مبنای روش AHP.

مقایسه زوجی مؤلفه‌ها	تزئینات	رنگ	فرم	مصلح	هندسه
فرم	۸	۱	۱	۱	۱
مصلح	۷/۰۰۰۰۰۷	۰	۱	۱	۰
تزئینات	۱	۰/۱۴۲۸۵۷	۰/۱۲۵	۰/۱۴۲۸۵۷	۰/۱۴۲۸۵۷
هندسه	۷/۰۰۰۰۰۷	۰	۱	۰	۱
رنگ	۷/۰۰۰۰۰۷	۱	۱	۰	۰

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

بر مبنای مقایسه زوجی صورت گرفته با احتساب میانگین هندسی و بردار ویژه، وزن نرمال و ایده آل هریک از مؤلفه‌ها محاسبه و نتایج آن در جدول ۷ منعکس گردیده است. همانطور که این نتایج نشان می‌دهد، مؤلفه فرم از بالاترین وزن و مؤلفه تزئینات از کم‌ترین وزن برخوردار است.

جدول ۷. اولویت مؤلفه‌های پژوهش بر مبنای وزن نرمال آن‌ها.

مؤلفه‌ها	وزن نرمال	وزن ایده آل	رتبه‌ی مؤلفه
فرم	۰/۲۴۶۶۵۷۵۹۱۱۸۸۵۱۳	۱	۱
مصلح	۰/۲۳۹۹۸۰۰۳۸۷۶۳۷۳۶	۰/۹۷۲۹۲۷۸۴۵۴۶۹۴۹۸	۲
تزئینات	۰/۰۳۳۴۰۲۲۹۲۵۲۰۳۹۴	۰/۱۳۵۴۱۹۶۸۱۸۳۲۸۰۳	۵
هندسه	۰/۲۳۹۹۸۰۰۳۸۷۶۳۷۳۶	۰/۹۷۲۹۲۷۸۴۵۴۶۹۴۹۸	۳
رنگ	۰/۲۳۹۹۸۰۰۳۸۷۶۳۶۱۹	۰/۹۷۲۹۲۷۸۴۵۴۶۹۰۲۳	۴

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

نتیجه گیری

در نشانه‌شناسی ارتباط، موضوع نشانه‌شناسی پدیده‌هایی هستند که به قصد ارتباط و در چارچوب یک ارتباط تولید و دریافت شده‌اند. به این ترتیب، ارتباطات انسانی و به تبع آن زبان در مرکز توجه هستند، اما نشانه‌شناسی دلالت، قلمرو نشانه‌شناسی را به همه‌ی پدیده‌های دلالتی گسترش می‌دهد. بنابراین، هر چیزی را از آن‌جا که می‌تواند دلالت‌گر باشد، در قلمرو نشانه‌شناسی قرار می‌دهد. رولان بارت شاخص‌ترین چهره نشانه‌شناسی دلالت است و یکی از مهم‌ترین دستاوردهای وی طرح و بسط دو مفهوم اساسی دلالت تصریحی و دلالت ضمنی می‌باشد. دلالت تصریحی به نوعی رابطه نشانه‌ای اشاره می‌کند که به طور مستقیم میان یک دال و یک مدلول برقرار می‌شود، اما در دلالت ضمنی، ساخت نشانه‌ای پیچیده‌تر شده و طی آن یک نشانه که خود حاوی یک دال و یک مدلول است، مانند یک دال برای مدلولی دیگر عمل می‌کند.

با بررسی پژوهش‌ها و مطالعات انجام گرفته در حوزه نشانه‌شناختی معماری معاصر ایران، به نظر می‌رسد که شناخت معماری دوره پهلوی دوم و هویت معماری این دوره همراه با تغییرات و تحولات رخ داده در بطن معماری در گذر از سنت به تجدد و با دخیل شدن کلیه عوامل خارجی در آن، مورد توجه معماران و پژوهشگران بوده است، اما وجه تمایز این پژوهش توجه به ماهیت نشانه‌شناختی آثار شاخص دوره پهلوی دوم به صورت توأم و کیفیت‌سنجی مطالعات انجام شده در سال‌های اخیر می‌باشد. بی‌گمان بازشناسی عوامل مؤثر بر تغییرات و تحولات رخ داده در ساختار نشانه‌شناختی معماری معاصر در ایران و تبیین و بررسی این علل و عوامل، کمک بسزایی بر هویت شناسی معماری معاصر ایران خواهد گذاشت که لازم است در پژوهش‌های آتی با جزییات بیش‌تر مورد توجه پژوهشگران قرار بگیرد.

منابع

- ۱) امیری خوشکار وندانی، سمیه. (۱۳۹۵)، بررسی مفهوم شناختی نشانه و رمزگان در معماری و شهرسازی با تاکید بر معماری و شهر اسلامی، مدیریت شهری و روستایی، دوره ۱۵ (۴۳)، ۴۲۳-۴۴۴.
- ۲) باقری، سحر، عینی فر، علیرضا. (۱۳۹۵)، تدقیق و تحدید حوزه شمول و نمود نشانه‌ها در معماری. آرمانشهر، دوره ۹ (۱۷)، ۱-۱۰.
- ۳) برنجی، شیناص، انصاری، مجتبی، بمانیان، محمدرضا، حسنی، مسعود. (۱۴۰۰)، نشانه‌شناسی به عنوان چارچوبی برای خوانش و نگارش منظر، باغ نظر، دوره ۱۸ (۱۰۳)، ۶۵-۷۴.
- ۴) ترکمن، زهرا، انصاری، مجتبی، کیانی، مصطفی. (۱۳۹۸)، از نشانه‌های شهری تا نشانه‌های فرهنگی - اجتماعی؛ به سوی رویکرد نشانه‌شناسی اجتماعی، جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، دوره ۹ (۴)، ۳۵۳-۳۷۰.
- ۵) دهواری، مینا، بذرافکن، کاوه، متین، مهرداد. (۱۴۰۰)، بررسی قیاسی فرم مساجد ایران مبتنی بر تراثیسی دستاورد معمارانه (نمونه موردی: مسجد شیخ لطف‌الله و مسجد الرضا تهران). جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، دوره ۱۱ (۴)، ۲۲۵-۲۴۰.
- ۶) رضوی‌نیا، سیدمحمدحسین. (۱۳۹۷)، بررسی نشانه‌شناختی مکتب اصفهان در شهرسازی و معماری، مدیریت شهری، دوره ۱۷ (۵۰)، ۴۷-۶۳.
- ۷) سجودی، فرزانه. (۱۳۸۷)، نشانه‌شناسی کاربردی (چاپ دوم)، تهران: نشر علم.
- ۸) سخاوت دوست، نوشین، البرزی، فریبا. (۱۳۹۸)، بازتاب نقش نشانه‌شناسی در فرآیند گذر از فضا به مکان در مجموعه تاریخی سعدالسلطنه قزوین. مطالعات شهری، دوره ۸ (۳۲)، ۴۷-۶۴.
- ۹) سخاوت دوست، نوشین، البرزی، فریبا. (۱۳۹۷)، تأملی بر نشانه‌شناسی فضاهای ورودی خانه‌های دوره قاجار شهر قزوین از دیدگاه فردینان دو سوسور، چارلز سندرس پیرس و امبرتو اکو، هویت شهر، دوره ۱۲ (۳۴)، ۷۹-۱۱۱.
- ۱۰) شبجعی، سیدمجتبی، متین، مهرداد. (۱۳۹۸)، تبیین نشانه‌شناختی رمزگان در روش‌های بازنمایی معماری، معماری و شهرسازی آرمان شهر، دوره ۱۲ (۲۹)، ۴۵-۶۳.
- ۱۱) شعاریان ستاری، ویدا، پاکدل فرد، محمدرضا، جمالی، سیروس، فرامرزی اصل، مهسا. (۱۴۰۰)، تأثیر سنت و مدرنیته بر بناهای عمومی دوره پهلوی اول شهر تبریز، جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، دوره ۱۲ (۱)، ۵۵۱-۵۳۵.
- ۱۲) صابونچی، مرجان، ذبیحی، حسین، ماجدی، حمید. (۱۳۹۹)، رویکرد نشانه‌شناختی به تحلیل فرم در معماری معاصر، معماری و شهرسازی آرمانشهر، دوره ۱۳ (۳۰)، ۱۳۹-۱۴۹.
- ۱۳) فکوهی، ناصر. (۱۳۸۷)، مردم شناسی شهری، تهران: نشر نی.
- ۱۴) قنبری تابان، سلطانزاده، حسین، نصرسلامی، محمدرضا. (۱۳۹۵)، نشانه شناسی محتوا و زمینه‌های مؤثر بر دیوارنگاری و تزئینات دوره زندیه با تأکید بر درو نمایه‌های هنر قومی، باغ نظر، دوره ۱۳ (۴۵)، ۹۱-۱۰۴.
- ۱۵) ماجدی، حمید، سعیده زربآبادی، زهرا سادات. (۱۳۸۹)، جستاری در نشانه شناسی شهری، معماری و شهرسازی آرمان شهر، دوره ۳ (۴)، ۴۹-۵۶.
- ۱۶) نصر، طاهره (سها). (۱۳۸۳)، معماری و شهرسازی شیراز در دوره پهلوی (۱۳۰۰-۱۳۵۷ خورشیدی). تهران: روزنه کار.
- ۱۷) نقره کار، عبدالحمید. (۱۳۸۸)، درآمدی بر هویت اسلامی در معماری، تهران: شرکت طرح و نشر پیام سیما.